

TEKİRDAĞ HALK KÜLTÜRÜNDE GEÇİŞ DÖNEMLERİ DOĞUM-EVLENME-ÖLÜM*

Prof. Dr. Erman Artun

Giriş:

Tekirdağ, Türkiye'nin en eski yerleşim merkezlerinden biridir. Çok eski çağlardan bu yana bir çok eski kültürler, kendi kültürlerinden izler bırakarak tarihteki yerlerini almışlardır.

İnsan hayatının başlıca üç önemli geçiş dönemi vardır. Bunlar; doğum, evlenme ve ölümdür. Her biri kendi bünyesi içerisinde bir takım alt bölümlere ve basamaklara ayrılır. Bu üç önemli aşamanın çevresinde bir çok inanç, âdet, töre, tören, âyin dinsel ve büyüsel özlü işlem kümelenerek söz konusu geçişleri bağlı buldukları kültürlerin beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektedir. Bunların hepsinin amacı da kişinin bu geçiş dönemindeki yeni durumunu belirlemek, kutsamak, aynı zamanda da kişiyi bu sırada yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden korumaktır (Örnek:1995:131).

Geçiş dönemlerinde kümelenen âdetler, gelenekler, törenler ve törenlerle bunların içerisinde yer alan işlemler ve uygulamalar bir ülkenin ya da belirli bir yörenin geleneksel kültürünün ana bölümlerinden birini oluşturur.

Tekirdağ halk kültüründe geçiş dönemleriyle ilgili inanç, âdet ve pratiklerin eski Türk kültürüyle bağları vardır. Araştırmacılar Orta Asya Türklerinin animizm (ruhçuluk) Türk doğacılığı olarak da adlandırılan Şamanist, Budist, Maniheizt inanç sistemlerine dahil olduklarında birleşiyorlar (Turan, 1990:85-105; İnan, 1976:11; Turan, 1953:531). Türkler geniş bir coğrafya ve kültür yelpazesi içindedir.

Türkler İslami kültür dairesine girince kültür Anadolu'da yeniden şekillenmiştir. Âdet ve inanmaların hayatın her döneminde halk üzerinde büyük yaptırım gücü vardır. Toplumsal ve kültürel değişiklikler âdet ve inanmaların değişmesine neden olurlar. Âdetler eski kuşaklarla yeni kuşaklar arasında kurulan bir bağlantı (İ.A.,c.1:369-370). Türklerin âdet ve inanmalarında etkili olan, Türk gelenek ve göreneklerinin bütünü Türk töresidir(AB.,C.21:139; Ögel,1971:72-74). Bir topluluğun bireyleriyle arasındaki bağlantıyı sağlayan gelenek hakkında kaynaklarda birbirlerini

* Bir, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 9-10, İstanbul, 1998, s. 85-107

tamamlayan bilgiler buluyoruz (G A.,C.4:112; Kalafat, 1990:17-18; Fığlalı, 1994:14; İnan, 1954:4-27). Günümüzde Orta Asya Türk inançlarının bazılarının yaşandığını görüyoruz.

Bugün uyulan bir çok âdet ve inanma kalıplan eski Türk inançlarının günümüze gelmiş şekilleridir. Halk bu âdet, inanma ve bunlara bağlı pratiklerin eski geleneklerden geldiğini bilmektedir. Bu da bize bir çoğu ritüel işlevini kaybetmiş Türk inanç kalıntılarının âdet adı altında yaşadığını göstermektedir. Eski inançlara dayanan âdet inanma ve bunlara bağlı pratiklerin bazılarının halk arasında İslâmiyetin gereğindenmiş gibi kabul edilip yaşatıldığını görüyoruz.

Tekirdağ'da Doğum Âdetleri, İnanmaları ve Bunlara Bağlı Pratikler (k-1,k.2,k.3,k.11, k.15, k.16, k.25, k.21)

Doğum, hemen her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Doğum toplumda ana ve babaya duyulan saygıyı arttırır. Çağlar boyu doğuma ve onun kendi bünyesi içindeki evrelerine bir takım geçiş töreleri ve törenleri eşlik ederler. İnançlar ve gelenekler insanları gebelik öncesinden başlayarak bir takım âdetlere uymaya ve bu âdetlerin gerektirdiği işlemleri yerine getirmeye zorlamaktadır. Doğumun çevresinin yüzlerce âdet, inanç dinsel ve büyüsel özlü işleme örülü olduğunu görüyoruz (Örnek,1995:132).

Tekirdağ'da doğumla ilgili âdet, inanma ve bunlara bağlı pratikler günümüzde de sürmektedir. Yeni kuşak bir yönden âdetlere uyarken diğer yönden de tıbbın sağladığı her türlü imkandan yararlanmaktadır.

A-Doğum Öncesi:

1-Kısırlığı Giderme -Gebe Kalma

Tekirdağ'da çocuğu olmayan kadınlar çeşitli yollara başvururlar. Önce çağdaş tıbbın bütün yolları denir. Bunları üç başlıkta toplayabiliriz.

a-Tıbbi Sağaltma:

Hastane, doktor ve ebeye başvurulur.

b) Halk Hekimliği ve Geleneksel sağaltma:

- 1- Ebe gömeci kaynatılır buğusuna oturulur.
- 2- Bele havan vurulur
- 3- Bele çömlek vurulur
- 4-Böğürtlen kökü kaynatılıp içilir.
- 5- Bel çektilir

6- Bele yakı vurulur.

7- Ebeye kasık çektilir.

8- Erkeğe özel gıdalar verilir.

c- Dinsel-Büyüsel Nitelikte Olanlar

1-Yatır, türbe, ziyaretlere gidilir.

2- Kurban adanır.

3- Hoca ve büyücülere başvurulup muska vb. yazdırılır.

4- Ağaçlara adak bezi bağlanır.

Ağaçlara bez bağlama eski Türk inancıdır. Kutsallık ve uğur vardır. Bugün bu âdet Tekirdağ'da bir tür dilek duasına dönüşmüştür. Türbe ziyaretlerinde çocuk dileme, eski Türk inanışlarından atalardan medet umma, atalar kültürüdür. İslami renge bürünmüş bir eski inanç kalıntısıdır.

2. Aşerme:

Gebe kadının fizyolojik olarak bazı yiyeceklerden kaçınıp bazılarında aşırı istek duyması doğaldır.

Tekirdağ aşerme âdetlerinde aşeren kadının istedikleri yapılmaya çalışılır. Aksi halde bazı olumsuzlukların olacağı düşünülür.

3- Bebeğin Cinsiyetinin Tayini:

Gebelik sırasında bebeğin kız mı, erkek mi olacağı üzerine gebe kadının fiziki değişiklikleri gözlenir ve bazı pratikler uygulanarak tahmine çalışılır. Bir kaçını sıralayalım.

1- Ateşe tavuk ödü atılır. Öd patlarsa oğlan, patlamazsa kız olacağına inanılır.

2- Bebek annesinin karnına çok tekme atarsa erkek olacağına inanılır.

3- Bir bardak suya biraz süt damlatılır, süt dibe çökerse oğlan, üstte kalırsa kız olacağına inanılır.

4- Gebe kadının haberi olmadan bir sandalyenin altına makas, diğerine bıçak konur. Gebe kadın bıçağın üstüne oturursa bebeğin erkek, makasın üstüne oturursa kız olacağına inanılır.

4- Gebe Kadının Kaçınmaları- Uygulamaları:

Gebe kadın doğacak bebeğin olumsuz etkilenmemesi için bazı eylemlerden kaçınır, bebeği olumlu etkileyecek bazı eylemleri uygular.

a) Kaçınmalar:

1- Doğum yapacak kadının doğum anında en son neye bakarsa bebeğin ona benzeyeceğine inanılır. Çirkin kişilere bakmaktan kaçınılır.

2-Tavşana maymuna, ayıya bakılmaz.

3-Gizli bir şey alınıp yenilmez. Aksi halde yenilen şeyin vücutta iz olarak kalacağına inanılır.

4- Gebe kadın ölü evine gitmez, doğacak çocuğun hastalık olacağına inanılır.

5- Ağır kaldırılmaz.

b) Uygulamalar:

1- Güzel kimselere bakılır.

2- Gül koklanır.

3- Doğacak çocuk güzel olsun diye yumurta üstüne oturtulur.

B- Doğum Sonrası

Tekirdağ'da gebe kadının doğum sırasındaki güçlüklerini gidermek, onların kolay doğum yapmasını sağlamak için birçok inanma ve pratik vardır. Bir kaçını sıralayalım:

1- Doğum sırasında, çocuk çabuk doğsun diye teneke çalınır.

2- Doğum zamanı doğuma yardımcıların dışında kimseye haber verilmez. Aksi halde annenin çok acı duyacağına inanılır.

3- Çocuk doğduğu zaman kapının arkasına demir koyarlar.

4- Çocuk doğduğu zaman uslu olsun diye posteki üzerine oturtulur.

5- Çocuk doğduğu zaman yanına süpürge konur.

6- Çocuk doğunca yanaklarına kan sürülür.

7- Çocuk doğunca babası ağaç diker.

8-Doğum sırasında çamaşırlar tersse yüz çevrilir. Elbiselerin düğmeleri açılır.

- 9- Yeni doğmuş çocuklar aynaya baktırılmaz
- 10- Aynı günde doğan çocuklar birbirine gösterilmez.
- 11- Çocuk doğunca kurban kesilir.
- 12- Çocuk doğunca uzun ömürlü olsun diye yaşlı bir kişinin eline verilir.
- 13- Doğum sırasında doğum kolay olsun diye örgülü saçlar çözülür. Tekirdağ'da uygulanan bu pratikler dinsel büyüsel içeriklidir. Doğumun kolay geçmesi amacına yöneliktir.

C- Doğum Sonrası

1- Göbek Kesme- Yıkama-Tuzlama:

Çocuğu gelecekteki olumsuzluklardan koruma, geleceğini olumlu etkileme amacına yönelik pek çok inanç ve pratik vardır. Bir kaçını sıralayalım.

- 1- Bebek doğunca yıkanır, teri kokmasın diye tuzlanır.
- 2- Ebinin bebeği yıkadığı suya para atılır. Ebe bebeğin damağını üç kez kaldırır.
- 3- Çocuk doğunca göbeğine bir miktar kahve ve çörek otu konur.
- 4- Çocuk yıkanırken nazar değmesin diye bütün komşular sırayla su dökerler.
- 5- Çocuğun göbeği okul veya cami damına atılır.
- 6- Çocuk doğunca babasından ve yakınlarından müjde alınır.

2- Lohusalık-Lohusa Ziyaretleri:

Yeni doğurmuş kadına lohusa adı verilir. Lohusanın olumsuzluklardan etkilenmemesi, kutlanması ile ilgili birçok inanç ve pratik vardır. Birkaçını sıralayalım:

- 1- Lohusa kadına bir hastalık gelmemesi için herhangi bir yerine kırmızı kurdele takılır.
- 2- Çocuk doğunca lohusa kadına çorba içirilir.
- 3- Lohusa kadın 40 gün dışarıya çıkarılmaz.
- 4- Lohusa kadına ilk banyo yaptırılır.

5- Çocuk doğduktan sonra komşular gözünaydına gelirler. Lohusa kadına , süt, sütlü yiyecekler, çorba götürülür.

6- Lohusa ziyaretine gelenlere kırmızı renkli lohusa şerbeti ikram edilir.

7-Lohusa ziyaretine gelenler. "Analı babalı büyüsün , ömrü uzun bahtı açık olsun" dilekleriyle bebeğin yatağına para ve hediye bırakırlar

8- Lohusa yalnız bırakılmaz.

9- Lohusaya yapılan ilk hafta ziyaretleri göz aydın , ikinci hafta ziyaretleri hatır sorma ziyaretleridir.

3- Kırk Basması - Kırklama:

Lohusa kadınlı, çocuğun kırk gün içinde hastalanmasına kırk basması adı verilir. Bunlardan kaçınmak için veya şifa için bazı inanma ve pratikler uygulanır.

1- Yeni doğan bebek 40 gün dışarı çıkarılmaz.

2- Kırkinci gün " kırk uçurmaya" gidilir. Bu ziyaret zengin bir eve yapılırsa çocuğun zengin olacağına inanılır.

3- Kırk uçurmak için gidilen komşular bebeğe yumurta ve şeker verirler.

4- Kırk günden önce dışarıya çıkarılan çocukları perilerin değiştirdiğine inanılır.

5- Kırkinci gün bebek elden ele dolaştırılır. Dereden toplanan kırk küçük taş yıkama suyuna atılır. Bebek yıkanınca taşlar suyla birlikte dışarıya atılır.

6- Bebeğin yedinci günüyle kırkinci günü arası mevlid okutulur.

7- Bebeği kırk uçurmak için uzak yerlere götürülürse sesinin güzel olacağına inanılır.

8- Lohusa kadının kırkı çıkmadan yeni gelinler ziyaret etmez.

9- Kırk basmasından korunmak için lohusanın yastığının altına soğan, bıçak, makas, bebeğin yanına ayna, süpürge konur.

10- Lohusa iki kadın karşılaştırılmaz. Eğer karşılaşırlarsa iğne değiştirirler.

4-Çocuğa Ad Koyma:

Türklerde ad vermenin köklü bir geleneği vardır(Gülensoy, 1994:17; Ögel,1991:60-61). Tekirdağ'da ad koyma dinsel nitelikli bir törenle olur. Doğumdan üç gün sonra adı konulur. Çocuğun ailesi yemekler hazırlayarak "üç yemeği" adı verilen toplantıda hoca bebeğin kulağına ezan okur, adı konur ve 3 defa kulağına bağırılır. Eski yıllarda çocuğa aile büyüklerinin adı verilmesi âdeti yaygındı. Son yıllarda aile büyüklerinin adları göbek adı olarak konulup nüfusa yazdırılmıyor. Kabirde göbek adı ile çağrılacağı inancıyla eski adlar verilir.

Tekirdağ'da daha önce çocukları yaşamayan aileler, çocuklarının yaşaması dileğiyle belli adlar koyarlar. Cılız ve hastalıklı çocukların adı ağır geldi diyerek adları değiştirilir. Günümüzde çocuklara konulan adlara bağlı buldukları kültür çevrelerinin beğenisi hakim olmaktadır. Eski adlar koymaktan kaçınmaktadırlar.

5-Çocukta İlkler:

Çocuğun ilk diş çıkarması, yürümesi, konuşması, saçının, tırnağının kesilmesi kutlanır. Bunlarla ilgili bir çok âdet, inanma ve pratik vardır. Birkaçını sıralayalım.

1- Çocuk ilk dişini çıkarırken dişlerini kolay çıkarması için buğday kaynatırlar. Buğdayı ipe dizip çocuğun boynuna asarlar. Buna "diş buğdayı" adı verilir.

2- Çocuk kolay yürüsün diye cuma günleri koltuğu altından tutularak sallanır.

3- Çocuk ilk kez yürüyünce " adım çöreği" yapılır.

4- Çocuk ilk kez konuşunca komşuya bahşiş verilir.

5- Çocuğun altı ay tırnağı kesilmez. Tırnak kesilmeden önce babasının cebi bozuk parayla doldurulur. Çocuk çok para alırsa zengin olacağına inanılır.

6- Doğum ve Çocukla ilgili Geleneksel Sağaltma ve Korunma ve İnanmalar:

Çocuğun sağlıklı büyümesi, bir, takım özürleri giderilmesi, bir takım kötülüklerden, olumsuzluklardan korunma için çeşitli âdet, inanma ve bunlara bağlı çeşitli pratikler vardır. Tasnif yapmadan örnekleyelim.

1- Çocuğun teninin rengi güzel olsun diye yüzüne her renkten bez örterler.

- 2- Çocuk sarılık hastalığına tutulmasın diye yüzüne sarı bez örterler.
- 3- Çocuğun eli un çuvalına batırılırsa evin bereketli olacağına inanılır.
- 4- Uyumayan çocuklar için, çocuk cuma günü okutulur, ev üstünden ayakkabı atılır. O ayakkabıya üç defa tükürülüp toprağa gömülürse çocuğun uykusuzluğunun düzeleceğine inanılır.
- 5- Lohusa kadının odasının kapısına nal konur. Şeytan girmesin diye yatağının baş ucuna Kur'an, ekmek, süpürge teli, nazarlık konur.
- 6- Doğum anında ve doğumdan sonra odadaki aynalar ters çevrilir.
- 7- Çocuğa nazar değmesin diye mavi boncuk takılır.
- 8- Lohusa ziyaretinde, ziyaretçinin küçük çocuğu varsa lohusa yatağının ayak ucuna oturtulmaz.
- 9- Gece çocuğun çamaşır suları dışarıya atılmaz.
- 10- Çocuğa ilk meme akşam ezanı geçtikten sonra verilir.
- 11- Doğumdan sonra çocuğun alını düz olsun diye bağlanır. Üç günlük olunca alını düzlenir. Kulağına Yasin okunur. 1-10 günlük arası dışarıya çıkarılmaz.
- 12- Yeni doğan bebekler tane çıkardığı zaman gelincik çiçeğinden geçirilir.
- 13- Konuşamayan çocuklar için gün batınca türbenin damına fındık konur. Ertesi gün sabah ezanında damdan alınarak çocuğa yedirilir.
- 14- Konuşamayan çocuğun üç cuma selasında babasının eski ayakkabısıyla ağzına vurulur.
- 15- Konuşmayan çocuğun dili açılsın diye 7 kurban dili yedirilir.
- 16- Göze çöp kaçınca, bebeğin gözü çapaklanınca göze lohusa kadının sütü sağılır.
- 17- Ağlayan çocuğa hindistan cevizi verilir.
- 18- Altına kaçırın çocuklara kirpi eti, salyangoz kızartılıp yedirilir, beline bardak vurulur. Bal yedirilir.
- 19- Sırtı ağrıyan çocuklarda, kısma kesilir (jiletle sırt belli yerlerden kesilip kan akıtılır). Sırta bardak vurulur.
- 20- Çocukların başlarındaki konaklara kaynatılmış patates sürülür.
- 21- Pamucukta, anne saçıyla pamucuk silinir.

- 22- Dişleri seyrek olan çocuğun kısmetli olduğuna inanılır.
- 23- Çocuğun saçları dikse inatçı olacağına inanılır.
- 24- Çocuğun kafası büyükse akıllı olacağına inanılır.
- 25- Çocuğun gözü yumuk olursa tembel olacağına inanılır.
- 26- Çocuğun ağzı açık olursa salak olacağına inanılır.
- 27- Çocuk çok kısa boylu olursa fesat olacağına inanılır.

II- Tekirdağ'da Evlenme Törenleri ve Bunlara Bağlı Âdet ve İnanmalar (k.6,k.7,k.5, k.9, k.17, k.23, k.24, k.18, k.20)

Evlenme, kadınla erkeğin aile kurmak için yasaca birleşmeleridir. Kızın ve erkeğin sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasıdır. Aileler arasında dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkiyi belirler, düzenler. Evlenme törenleri bağlı bulunduğu kültür tipinin öngördüğü belirli kurallara ve kalıplara uydurularak gerçekleştirilir. Evlenme, tören, töre, âdet, gelenek, görenek ve inanma bakımından zengin bir tablo çizer (Örnek, 1985:185).

Evlenme törenleri bir dini toplumsal olayı da içine alır. Evlenme törenleri köy ortamında bir bayram şenliği olarak algılanır. Ulusal yapının oluşmasında bir çok değer ve davranışın kazanılması yönüyle evlenme törenleri fonksiyonel etkinlik gösterir. Toplumların tarihi ve ekonomik yapıları yerleşim şekilleri, üretim şekilleri ve gelenekleri kısmen kültürleri evlenme biçimlerini belirlemektedir (Balaman, 1973:135).

A- Evlilik Öncesi

Evlilik Çağı:

Tekirdağ'da kızlar 17-18, erkekler askerlik dönüşü 22-23 yaşında evlenme çağına gelmiş olarak kabul edilirler. Evlilikte akraba olmaması şartı aranır. Evlenmede "sıra gütme" adı verilen bir tür sıra gözetimi vardır. Öncelikle abla ve ağabeylerin evlenmelerine dikkat edilir. Ancak bu önemli bir engel değildir.

Evlenme yaşına gelen gençler evlenme isteklerini evin büyüklerine söyleyemezler. Çeşitli yollara başvurarak bu dileklerini belli ederler. Bir kaçını şöylece sıralayabiliriz Ayakkabıları ters çevirme, devamlı of çekme, süpürgeğin üstüne oturma vb.

B-Evlenme Aşamaları

1-Kız Bakma - Kız Görme:

Tekirdağ'da evlenme çağına gelen oğullarına ailesi önce beğendiği bir kız olup olmadığını sorar. Eğer oğlan kız beğenmeyi ailesine bırakırsa ailesi önce çevreden soruşturarak kız arar. Kız ararken kızda ve ailesinde ahlâkî yapı, maddî durum, fiziki vb. özellikleri arar. Oğlanın beğendiği bir kız varsa aynı özellikler soruşturularak araştırılır. Çevredeki evlenme törenleri, kızlarla erkeklerin birbirlerini görüp tanışma ortamlarıdır. Eğer bir kıza karar verilirse kız evine görücü gönderilir.

Görücüler oğlanın annesi, teyzesi, halası, yengesi ve komşu kadınlardır. Kız evi bu ziyaretin nedenini sezer. Gelin adayı kız gelenleri güler yüzle karşılar. Teker teker ellerini öper. El öpme sırasında ve ziyaret boyunca kız belli edilmeden incelenir. Vücutça bir kusuru olup olmadığına dikkat edilir. Yürüyüşü, oturması, kalkması, davranışları gözlenir. Evin temizlik ve düzenine bakılır.

Kız beğenilmişse, görücülerden yaşlı bir hanım kızı beğendiklerini, uygun görürlerse kararlaştırılacak bir günde erkeklerin kızı istemeye gelip gelemeyecekleri sorar. Kızın annesi ya da yakınlarından biri bu tekliften memnun kılınmışsa "Madem ki siz münasip gördünüz, kısmetse olur. Ama bir kere de erkeklere danışalım" der. Görücü misafirler uğurlanır.

2- Kız İsteme-Söz Kesme:

Kız evinde erkekler, oğlanın mesleğini, iyi ve kötü alışkanlıklarını belli etmeden araştırırlar. İyi olduğuna kanaat getirilirse oğlan evine bir gün verirler. Kız istemek için oğlanın ailesinden, akrabalarından, iş arkadaşlarından çevrede saygınlığıyla tanınan kişilerden oluşan bir grupla kızı istemek üzere kız evine giderler.

Gelinlik kız her birinin elini öperek "hoş geldiniz" der. Kadınlar bir daha da erkek misafirlerin yanına çıkmazlar. Yalnız kız arada bir şeker kolonya, çay, kahve vb. ikram etmek üzere odaya girip çıkar. Gelinlik kızın üzerinde en güzel elbisesi vardır. Erkekler selamlaşır, hatır sorduktan sonra tanışır, sohbet ederler. Bir süre sonra sedirde oturan erkek evinden bir kişi ayağa kalkarak "Haydin başlayalım" diyerek odanın ortasına gelir. Bunun üzerine kız evinden bir kişi kalkarak karşısına geçer. Bunlar kız ve erkek evinin en yakın akrabalarıdır. Önceden seçilirler. Bunlar nişan, takı, karşılıklı hediyeler, eşyalar ve baba hakkı (başlık parası) konusunda konuşup anlaşır.

Baba hakkı son yıllarda çok azalmıştır. Baba hakkının temelinde ekonomi ve evlilik kurumuna saygı yatmaktadır. Baba hakkıyla kızın ailesine düğün masraflarında katkı, evlenme yoluyla evden ayrılan iş gücünü ve ekonomik güçlüğü karşılamak amaçlanmaktadır.

Kızın verilmesi kesinleşince söz kesilir. Kız evi söz bohçası verir. Düğün için kız tarafına terlik, çorap, ayakkabı, tuvalet takımı, nişan elbisesi ve çeyiz eksiklerini tamamlamak için patiska vb. verilir. Oğlan tarafı da evlerindeki kişi sayısı kadar, yakın akrabalar dahil bohça ister.

Söz kesiminde erkek tarafı kıza grep, çorap, elbiselik kumaş, terlik vb. olan bohça verir. Kız tarafı da söz bohçasına mendil, gömlek, kravat, çorap vb. söz kesti alameti olarak koyar. 'Bohçalar karşılıklı verilince söz kesilmiş olur. Odada bulunanlar kız ve oğlan babasına "Hayırlı uğurlu olsun" vb. şeklinde iyi dilek ve temennilerde bulunurlar. Kız tarafından birisi lokum ve şeker ikram eder. Müstakbel gelin odada bulunan herkesin elini öper, kızın eline bir miktar para verilir. Nişan günü tesbit edilerek dağılırlar.

3- Nişan:

Nişan evliliğe atılan ilk adımdır. Bu törenle kız ve oğlanın evlenme istekleri çevreye duyurulmuş olur. Nişan kız evinde yapılır. Nişan günü kız evi oğlan evi tarafından istenilen bohçaları yanında bir tepside nişan tatlısını oğlan evine gönderir. Oğlan evi nişan tatlısını nişan alameti olarak konu komşu, akrabaya dağıtır. Kız ve oğlan tarafının ve köy halkının hazır bulunduğu bir bahçede nişan töreni yapılır. Yüzükler bu törende takılarak gençlerin nişanları ilan edilir. Köy halkı bu tür törenlere büyük ilgi gösterir. Daha sonra düğün günü kararlaştırılır.

C-Düğün

Düğünler bazen salı günü başlayıp pazar günü sona erer. Bu düğünler "perşembe düğünü" ve "pazar düğünü" olarak adlandırılır. Köylerde daha çok "pazar düğünü" yapılmaktadır. Düğüne cuma gecesi kız evinde, cumartesi günü oğlan evinde başlanır. Düğüne komşular akrabalar ve köylüler katılır. Oğlan evine yakın bir yerde komşu evinde veya bir kahve ocağına giderek erkekler düğünü kutlarlar, çay, kahve içilir.

Kadınlar hediyeleriyle birlikte düğün evine giderler, kız evinde ve erkek evinde cümbüş vardır. Kızlar rengarenk elbiseleri, pırıl pırıl parlayan oyalı grepleriyle maniler, türküler söyleyip oynarlar.

Köyde delikanlılar, oynayan kızları 30-40 metre uzaktan seyrederek. Kızlara yaklaşp laf atmak hoş karşılanmaz. Eğlenceler kızlarla delikanlıların karşılıklı bakışmaları, kızların delikanlıların imalı maniler söylemeleriyle sürer.

Düğün, evlenme denilen geçit döneminin en belirgin özelliğidir. Düğünün geleneklere en uygun bir biçimde kullanılmasına çaba sarfedilir. Medeni nikahtan sonra yapılan düğünle, gelinle güveyin evliliği yasa, din ve bağlı bulunduğu topluluğun üyelerinin onayıyla geçerli sayılmış olur.

Düğünden amaç kadın ve erkeğin evliliğini ilan etmek toplumun gözünde geçerli kılmak kutlamak ve kutsamaktır (Örnek, 1995:193).

1- Çeyiz Götürme - Çeyiz Gösterme:

Kız evinin, düğün tarihinden önce çeyiz adı verilen bir takım eşyaları hazırlayıp alması âdettir. Düğünden bir müddet önce damat ve gelin kendi yakınlarından bir kaç kişiyle giyecek ve ev eşyası almak için alışverişe çıkarlar. Buna "çeyiz düzme" denir.

Çeyiz damat evine davul zurna eşliğinde bayrakla götürülür. Tekirdağda çeyiz taşınırken sandığın üzerine oturma âdeti vardır. Bahşış alınmadan kalkılmaz.

Bu arada gelinlik, alınır veya diktirilir. Kızın çeyizi tamamlanınca konu komşuya gösterilir. Çeyiz düğüne bir hafta kala ve alay önünde oğlan evine gönderilir. Çeyiz oğlan evinde duvarlara asılır, masalar üzerinde sergilenir.

Bu hazırlık tamamlanınca düğüne bir kaç gün kala veya bir kaç gün önce adına "okuyucu" ,"fike" veya "yiğitbaşı" adı verilen genellikle fakir ve dul bir kadın, komşuları, hısım akrabayı ve diğer köylüleri tek tek gelin hamamı, hamam gecesi, ana kınası ve kız kınası için çağırır. Okuyucu kadının sepetinde yaşlılar için kına ve gençler için kırmızı kurdeleyle bağlı tel bulunur. Köyün yaşlı kadınlarına birer fincan kına verir. Genç kızları kız kınası için yapılacak olan peksimet yapımı için kız evine çağırır. Okuyucu kadına çağırıldığı evlerden mendil, havlu, kumaş, para ve yiyecek gibi şeyler verilir. Köy kahyası da muhtelif yerlerde bağırarak düğünü ilan eder.

2- Gelin Hamamı:

Köyün kadınları hamama çağırılır. Hamam parasını oğlan evi verir. Hamamda türküler söylenir, maniler atılır, tef eşliğinde oynanır. Gelinin arkadaşları sırayla gelinle oynarlar. Hamam sonrası kız evi yemek verir. Bu yemekte özellikle yufka böreği yapılır. Pirinç çorbası, dolma ve aşure vb. ikram edilir.

3-Hamam Gecesi:

Bu gece hamama gelen kadınlar arasında yapılan bir eğlencedir. Gelin kız en güzel elbisesini giyer. Genç kızlar darbuka çalar, mani söyler. Oynarken gelinin başına hamam tası konur. Bunun içine para atılır. Toplanan bu paralar tellaklara bahşış olarak verilir.

4-Kına Gecesi (Ana Kınası):

Tekirdağ'da kına âdeti çok yaygındır. Türk inançlarında seçilmiş adak edilmiş olanı gösterme inancına göre kına işaretini taşıyan canlı ve cansız tüm varlıkların kutsallığına inanılır, onlara dokunulmaz. Bunlara dokunana uğursuzluk geleceği inancı yaygındır. Bunlar adanmışlar, bir tür koruma altına alınmışlardır (Kalafat, 1990:51).

Kına yakılırken gelinin ve güveyin avucuna konan para kısmet içindir. Onları ömür boyu kötülüklerden koruyacağına inanılır. Bir tür saçıdır. Geline kına yakılırken başına al örtülmesi, al basmasından korunmak içindir. Kötülük ve nazardan korunmak için gelinin yüzü örtülür. Bazı köylerde kına öncesi gelin ve güveyin iki rekât namaz kılması eski Türk inançlarıyla İslâmiyet'in nasıl içice yaşadığının göstergesidir.

Tekirdağ'da genellikle Cuma günü gecesini, kız evinde ana kınasını kutlamak üzere toplanırlar. Konuklar gelin evinin en yakın komşuları, akrabalarıdır. Bazan kınaya oğlan tarafından kızlar da gelirler. Mevsim yazsa dışarıda, kışsa içeride toplanılır. Gelin kına gecesinde gelinlik giymez ya nişan elbisesini ya da başka bir elbise giyer. Gelin kızın başı mum çiçekleriyle süslenir. Bazan kına gecesini için ince çalgı tabir edilen keman, cümbüş, darbukadan oluşan çalgıcılar tutulur. Çalgıcı tutulmazsa kızların çaldığı darbuka eşliğinde türküler söylenir, oyunlar oynanır.

Kına yakılmadan önce, genç kızlar çeşitli kılıklara girerek oyun çıkarırlar. Mani atışırlar. Kına gecesinin son saatlerine doğru geline kına yakılır. Kına yakılacağı zaman gelini bir sandalyeye oturtup yüzünü kırmızı greple örterler. Gelin bu sırada ağlamaya başlar. Eğer ağlamazsa kınanır, ayıplanır. Gelinin kınasını yengeler yakar. Kına yakmadan Önce gelinin omuzuna bir mendil koyarlar. Gelinin ellerine ve ayaklarına kına yakarlar. Gelinin ellerini, gelinin çeyiz sandığından çıkarılan oyalı kına bezleriyle sararlar. Kına yakılırken kızlar kına vurma türküsünü söylerler. Eğer gelin uzak bir yere gidiyorsa kına yakılırken hasretliği, gurbetliği anlatan türküler söylenir. Gelini kına için bağlanmış elleriyle oynatırlar. Kına yakılırken para yapıstırırlar veya gelinin avucuna para koyarlar. Gelinin arkadaşları gelinin yanında kalarak sabaha kadar eğlenirler, hiç uyumazlar.

Güneş doğmadan önce çalgılar alınarak köy içinde yakın bir çeşmeye gidilir. Gelinin annesi ve babası genç kızlara gelinin kınasını yıkatırlar. Gelinin avucundan çıkan paraların bir kısmını arkadaşlarına verirler, bir kısmını ise gelinin sandığına ve damadın cebine kısmeti açılısın diye koyarlar.

5- Gelin Salınması (Kız Kınası):

Oğlan evi cumartesi günü sabahtan kız evini berbere götürür. Köyün bütün genç kızlarının saçları yapılır. Akşam için ince çalgı tutulur. Gelin o

gece gelinlik giyer. Öğleye kadar iş biter, kızlar düğün evine dönerler. Bu sırada gelin salınması için davetliler toplanmıştır. Ağır bir müzik çalar. Bu müzik daha çok "Kırmızı Gül" türküsüdür. Ortaya bir sandık sandığın üzerinde bir içi su dolu bozuk paraların bulunduğu bir tas konur. Önde başında yeşil bir başörtü bulunan gelin ve kollarında iki yenge arkada ikişer ikişer gurup olmuş kızlar tasın etrafında üç defa dönerler. Gelin üçüncü turun sonunda sandığa bir tekme vurur. Tas devrilir bozuk paralar etrafa saçılır. Çocuklar bu paraları kapışırlar. Gelin önce yengelerin sonra davetlilerin ellerini öper. Cumartesi günü öğleden sonra oğlan tarafı kız evine gider. İki tarafın davetlileri bir araya gelir. Davetlilere akşam kız evinde yemek verilir. Köy halkı ve davetliler oyun alanında toplanırlar. Bu arada gelin davetliler gelene kadar kız tarafının bulunduğu bölümde oturur. Kızlarla oynar. Sonra gelin annesinin elini öper. Biri anne bir baba tarafından iki yenge kollarından tutarak gelini annesine getirir. Anne kızına takısını takar . Yenge kadınların boynuna ikişer metre, basma asar. Ayrıca mumlu taşı taşıyan fike kadına da iki metre basma asar.

Karşı tarafta oğlanın yengeleri el çırparak gelini istediklerini belirtirler. Yengeler gelinin koluna girerek kaynanasına getirirler. Kaynana gelinin ayağına ipekli bir elbise yayar. Gelin bunun üzerinden geçerek kaynananın önüne gelir. Kaynana gelinin yüzünü açar, başının üzerinden şekerle karışık bozuk para saçar. Bir şekerin yarısını kendi yer, diğer yarısını geline yedirir. Sonra takısını takar gelini getiren yengelere ve yiğitbaşı fike kadına hediye verir. Yerinden kalkarak yerine gelini oturtur. Oğlan tarafının yengeleri gelini hemen kaldırırlar. Çevredekiler alkışlarlar. Gelini başka yere oturturlar. Gelen hediyeler bir yorgan çarşafının içinde toplanır. Yiğitbaşı kadın hediyelerin tek tek kimlerden geldiğini söyler. Düğün bitmeden peksimet dağıtılır. Yanında şeker, kuru üzüm, fındık fıstık verilir.

6- Gelin Alayı:

Pazar sabahı gelini almaya gidecek olan alay arabalarını oğlan tarafı hazırlar. Kız tarafı da kızın eşyalarını gönderme hazırlıkları yapar. Alay arabalarının üstleri renk renk kilimlerle sarılır. Arabalar kapalı hale getirilir. Arabaların sayısı 6-15 arası değişir. Gelinin bindiği araba en yakın komşusunun arabasıdır. Son zamanlarda bu arabaların yerini özel taksi, minibüs ve traktörler almıştır. Gelin arabasına güveyin komşuları ve hala, teyze ve yenge gibi yakın akrabaları binerler. Çalgılar öndedir, bunların ardında gelin arabası ve diğer arabalar güle oynaya kız evine doğru yola çıkarlar. Alayda gençler içki içerler. Gençlerin başı alay bayrağını taşır Bayrağa oğlan tarafından elbiselik kumaş asılır. Kızın evine gelince çalgılar bir yanda durarak çalmaya devam ederler, kızın babası yakınları ve komşuları arabaları karşılarlar, önde bulunan gelin arabasını içeri alırlar.

Gelini arabaya bindirmek için akrabalar komşular ve köylüler evin avlusunu ve dışını doldurmuşlardır.

Gelin alayı gelince köyün gençleri arabanın tekerleklerini, boyunduruğunu çıkarır saklarlar. Bir miktar para almadan bunları vermezler. Diğer yanda gelinin akrabaları bir odada toplanırlar. Evi terkedecek gelin kıza son kez ellerini öptürürler. Geline para verirler. Gelinin amcaları, dayıları takılarını takarlar . Gelinin yengeleri de birer havlu verir. Gelinin babası gelini arabaya bindireceği zaman gelinin beline kırmızı bir kurdeleyle üç defa sarar. Buna " kuşak kuşatma" denir. Alaya atlarıyla katılan gençler gelin arabasının önünde dururlar, mendil veya çevre isterler. Gençlerin bu arzuları gelinin bu iş için hazırlanmış bohçasından karşılanır. Alay köyün dışında uygun bir alanda durur. Çalgılar "koşu havası" çalmaya başlarlar. Atlı gençler at koşusuna geçerler. Koşu menzili 3-4 km dir. Verilen işaret üzerine koşu başlar. Birinci gelen atlı gelinin arabasına gider. Gelin alayının geldiğini müjdeleyen koşu yastığını alır ve damadın evine yollanır. Öte yanda bahçede traş edilmekte olan damadın sağdıcı koşuda birinci gelen atlının elinden bu yastığı alır, hediyesini verir. Yastık uygun bir yere konur ve günün hatırası olarak saklanır.

7-Şimşir(Ahret Dalı):

Gelinin ahret kardeşi veya arkadaşları tarafından hazırlanır. Köylerde kızlar birbirleriyle ahret tutarlar. Bunlardan hangisi önce evlenirse ona ahreti veya ahretleri şimşir hazırlarlar. Şimşire iğneden ipliğe ne varsa ondan konur (iğne, iplik, meyve, oyuncak , tarak vd.). Bunlar bir çam dalına iplikle tutturulur.Dalın ucu toprakla dolu bir tenekeye veya saksıya yerleştirilir. Alay geleceğine yakın bütün davetliler çalgılar önde, gelin arkada ahretin evine gidilir. Orada bir saat oynadıktan sonra şimşir ve bohça alınarak eve gelinir. Buna karşılık oğlan evinde ahretliğe çamaşır ve elbiselik verilir. Delikanlılar tarafından alayın geldiği haber verilir. Gelini içeriye sokarlar.

Kaynana içeri girerek gelinin çıkarılmasını ister. Bu sırada kızlar kaynanadan tel parası isterler. Kaynana gönlünden ne koparsa verir. O zaman gelinin arkadaşları bir halka halinde gelini ortaya alırlar. Mani söyleyerek kaynanadan şeker ve para isterler. Ama gelini yine de vermezler. Kaynanayı mutlaka oynatırlar. Yengeler gelini koluna girerek kaynanaya teslim ederler. Kaynana gelini alınca yengelere hediye verir. Cebinden şeker çıkartarak geline ısırtır. Geri kalan yarısını da evli olmayan çocuklarına ısırtır sonra gelinin duvağını açar ve hediye dağıtır.

8- Telli Horoz:

Köyün gençleri gelin alayı gelmeden önce çalgıcılarla birlikte sabah ezan okunduğu zaman oynayarak oğlan evine giderler. Oğlan evinde damadı ve damadın yakın arkadaşlarını birer birer uyandırır. Bahçede oynarlar, eğlenirler.

Buradaki eğlenceler bitince yeniden çalgılarla birlikte kız evine gidilir. Kız evi köy gençlerine ya bir bilezik veya bir elbise asar. Tekrar oynanır. Gelin, erkek tarafından gelenlerin ellerini öper. Her elini öptüren para verir. Gelinin yengesi de birer havlu verir. Köyün gençlerine büyük bir tepside, bütün her tarafı telle sarılmış bir pişmiş horoz, yanında çeşitli içkiler, peksimet denilen ufak kurabiye gibi şeyler verirler. Telli horozu yiyen içkileri içen gençler coşarlar, oynarlar ve silah atarlar.

9- Çömlek Kırma:

Gelin alayı kız evine gerince önce gelin çıkartılmaz. Gerinin arkadaşları türkü söyleyerek gelini kaynananın yanına getirirler. Kaynana bu kızlara para verir. Kızlar gelini kaynananın önüne getirerek bırakırlar. Gelin kaynanasının ve akrabaların ellerini öper. Gelinle kaynana oynarken aralarında çömlek kırar.

10- Toprak Bastı:

Oğlan tarafı gelin almaya gittiği zaman kız tarafının bayrağı ve çalgıları oğlan tarafının bayrağı ve çalgılarıyla birleşerek toplanırlar. Gençlerle konuşulur, anlaşılır. Bir miktar para ile mendil, çevre, havlu vb.verilir.

11- Gelin İndirme:

Alay koşudan sonra yavaş yavaş köy içine girmeye başlar. Alayın köye dönüşü ağır yapılır ve nihayet oğlan evine gelinir. Gelin arabası avluya çekilir. Diğer arabalardakiler, davetliler daha önceden yerlerini almışlardır. Oğlan damatlık elbiselerini giymiş hazır beklemektedir, Gelin arabadan indirilir. Başı al bir greple örtülüdür. Damat ,traşında bulunan arkadaşlarının ardından odasına çıkar. Önde sağdıç olmak üzere gelin arabasına ilerler. Bu sırada sağdıç tasın içinde bulunan şeker, fındık ve ufak paraları etrafa saçar. Bu âdet yeni kurulan yuvanın, bugünkü gibi her zaman bolluk içinde yaşaması için yapılır. Damat gelinin önüne gelir, elini sıkar, önceden hazırladığı hediyesini, -bu genellikle altın ya da kağıt paradır- gelinin göğsüne iğneler. Bundan sonra yengesinin kolunda bulunan gelinin sağ koluna girer. Bu üçlü grup kapıya kadar alkışlar arasında ilerler. Kapıdan içeri yalnız gelin ve damat girerler. Güveyin arkadaşı kapıda bekler. Çalgılar bu arada "hoş geldin evimize" türküsünü çalarlar. Damat içeride bir süre eğlenir, sonra kapıda görülür. Elinde gelinin tutuşturduğu damatlık sigarası, ceket cebinde de dışarıdan ucu görünen bir çevre vardır. Sağdıç güveyin

koluna girer, evin önünde bekleyen arkadaşlarının ve delikanlıların arasına katılır. Tebrik edilir. Düğünün şerefine halay çekilir. Davetliler kahve ocağına veya bir kahvehaneye giderler. Bu arada açığız bir delikanlı damadın cebindeki çevreyi kapar. Topluluğa damadın şekeri ve sigarası dağıtılır. Damadın çeyiz odasını terketmesinden sonra gelin içeriden çıkartılır. Bir sandalye üzerine çıkarılarak hazır bulunanlara gösterilir.

12- Gerdek:

Törenden sonra yalnız kalan damat sağdııcıyla çıkar, gezer dolaşır, akşam yemeğini düğün evine en yakın bir komşu evinde sağdıçla yer. Oğlan evinde düğün için gelen erkeklerle yemekli bir mevlit okutulmaktadır. Mevlit yatsıdan önce biter. Damat, cemaatla birlikte yatsı namazına götürülür. Sonra caminin imamı da dahil olmak üzere cemaatın bir kısmı düğün evine dönerler. İmam bir dua okur. Damat ve sağdıç orada bulunanların ellerini öperler. Damat yumruklanarak gerdeğe sokulur ve topluluk dağılır. Düğün sona erer.

D) Düğün Sonrası

1- **Gelin Paçası:** Düğünün ertesi gün düzenlenen törene Tekirdağ'da "Gelin Paçası" adı verilir. Gelin paçası kadın ve kızlar arasında yapılır. Bu günde gelinin gelin gittiği evin erkeklerinin karıları dallı giyerler. Diğer kadınlar normal giysiler içerisinde. Kadınlar çeşitli oyunlar oynarlar, mani türkü söylerler, eğlenirler.

2- **Düğün Tatlısı:** Düğünden bir hafta sonra kız evi baklava, revanı vs. tatlılar yapar. Gelinle damat çağrılır. Bunların yanı sıra kız ve oğlan evinde davetliler çağrılır. Yemekten sonra gençler bir odada, yaşlılar bir odada toplanır, kendi aralarında eğlenirler.

E- Düğün Âdetleri ve Evlenmeyle İlgili Ritüel ve Büyüsel İçerikli İşlemler

Bütün Türkiye'de olduğu gibi Tekirdağ'da da kısmet açmaktan başlayarak gerdek gecesine kadar uzayan aşamalar içerisinde uygulanan dinsel, ritüel ve büyüsel içerikli bir çok âdet işlem ve pratik vardır. Bunların bir bölümü gelin ve güveyin mutluluğuna yönelik dilek ve pratikler çerçevesinde toplanırken , bir bölümü de kara büyü (kötülük büyü) alanına giren işlemler çerçevesinde yer alırlar(Örnek,1995:202) Bunlar şu başlıklar altında toplayabiliriz.

- 1- Kısmet, baht açılması
- 2- Gelinin yeni evine bağlanması, uğur ve bereket getirmesi.

- 3- Yumuşak huylu olması
- 4- Bağlama büyüsünü bozma

Evlenme törenlerinde en yaygın âdet "saçı saçmak"tır. Bu âdetin kökeni İslâmiyet öncesi Orta Asya Türk âdetlerine kadar dayanır. Evlenme törenlerinde gelinin ve güveyin başına saçı saçılır. Saçı saçmak Orta Asya Türklerinde yabancı soya mensup bir kızın kocasının soyunun ataları ve koruyucu ruhları tarafından kabul edilmesi için yapılan bir kurban âyinedir (İnan, 1954:167). Saçıdan amaç, kötü ruhları memnun ederek onların yeni evlilere zarar vermesini engellemek ve kötülükleri uzaklaştırmaktır. Günümüzde ritüel işlevi yoktur, âdet olarak sürdürülmektedir. Bir kaç örnek verelim.

1- Gelin, damat evine gelince eve bağlı olsun eve çabuk alışsın ev, işlerine yağ gibi yayılsın diye kapıya yağ, ağız tadı olsun, tatlı dilli olsun diye gelinin ağzına bal sürülür.

2- Gelin itaatli olsun diye kaynananın koltuğundan geçirilir. Kaynananın kucağına oturtulup kaldırılır.

3- Evin bereketli olması için gelinin ayakkabısına bozuk para, buğday, arpa konur.

4- Gelin eve gelince su kabını devirir veya çömlek kırar sular ve bozuk paralar saçılır. Bu paraların uğuruna inanılır, saklanır.

5- Kına yakma töreninde gelinin kınasına para konur. Bu paranın uğuruna inanılır.

6- Tatlı geçim olsun diye gelinin başında kelle şeker kırılır.

7- Kaynana, gelin sözünü iyi tutsun diye kına şerbetini "tutu "lar

8- Kınada gelin yastığına oturtulur.

9- Bağlama büyüsünü bozmak, olabilecek olumsuzlukları önlemek için bağlı şeyler çözülür, kilitler açılır, çözücü muskalar, tılsımlar taşınır.

Tekirdağ'da bütün Türkiye'de olduğu gibi "kuşak kuşatma "adı verilen kuşak bağlama yaygındır. Gelin babası tarafından bağlanır, bekareti simgeler. Orta Asya Türklerinin bolluk bereket ve uğur için kuşak bağladıklarını öğreniyoruz (Kalafat,1994:37).

Tekirdağ'da damat sağdıçlığı geleneği günümüzde de sürüyor. Sağdıç damadın evli, yakın bir arkadaşından seçilir. Sağdıçlar damadı gerdek konusunda bilgilendirirler. Rakipten ve kaba şakalardan korurlar. Eskiden damadı gerdeğe sokarken yumruklamanın dışında iğne ve çuvaldız da batırırlarmış. Günümüzde bu âdet çok azalmıştır.

III.Tekirdağ'da Ölüm Âdetleri ve Bunlara Bağlı Âdetler İnanmalar, İşlemler (k.4,k.8,k.10,k.12,k.13,k.14,k.19,k.16.k.9.k.22)

Ölüm çevresinde birçok inanma, âdet,töre, tören, ayin, kalıp davranış,işler kümelenmektedir. ölüm çevresinde kümelenen ve ölüyle toplum üyelerini kuşatan bu inanmalar, âdetler, işlemler, törenler ve kalıp davranışlar üç grupta toplanmaktadır.

1- Öte dünyaya gidişi kolaylaştırma

2- Öte dünyada ve geride bıraktıklarının gözünde saygın bir yer almak

3- Ölenin yakınlarının bozulan ruhsal durumlarını sağaltmak (Örnek, 1995:207; Örnek,1979:11-14).

Ölüm kaçınılmaz bir sonudur. Bu nedenle Türkiye'de ölüm âdet ve işlemleri zengin bir görünüm sergiler

A- Ölüm Öncesi

1- Ölümü Düşündüren Belirtiler:

Tekirdağ inanmalarında bir takım davranışlar olaylar, sesler, rüyalar, alışılmamış durumlar ölüm işareti, ölümün ön belirtisi olarak yorumlanır. Başlıcalarını şöylece sıralayabiliriz.

1- Bir evin üstünde baykuş öterse, o evden ölü çıkacağına inanılır.

2- Gökyüzünde bir yıldız kaydığında bir insanın öldüğüne inanılır.

3- Bir kimse rüyasında canlı bir yılanı, ayaklarının altında görürse o kimsenin en çok kırk gün yaşayacağına inanılır.

4- Bir insan rüyada birini çıplak görürse o insanın öleceğine inanılır.

5- Evin penceresine bir kuş konup gagasıyla camı tıklarınca o evden ölü çıkacağına inanılır.

6- Köpeğin uzun uzun uluduğu evden ölü çıkacağına inanılır.

7- Evde gece ıslık çalınırsa o evden ölü çıkacağına inanılır.

8- Cenazeyi taşıyan araba gıcırdarsa, bir haftaya kadar cenaze evinden ölü çıkacağına inanılır.

9- Tavan çatırdayınca o evden ölü çıkacağına inanılır.

10- Rüyada kara toprak görülürse, aileden veya tanıdıklardan birinin öleceğine inanılır.

11- Gözleri devamlı yere bakan hastanın öleceğine inanır.

12- Alışılmamış bir biçimde evde eşyalar gıcırda, kırılır yere düşerse o evden ölü çıkacağına inanılır.

13-Beklenmedik bir rüzgar, gök gürültüsüyle pencereler açılırsa ölüm habercisi olarak yorumlanır.

14-Çocuklar ulur gibi uzun uzun ağlarsa hayra yorulmaz, ölüm habercisi olarak düşünülür.

15- Rüyada denizde boğulmak, yılan sokması, ağaçların devrilmesi, kara kazan görmek ölüm habercisi olarak yorumlanır.

16- Rüyada Azrail görme, kutsal birinin çağırması ölüp dirilme ölüm habercisi olarak yorumlanır.

17- Horozun ve bazı hayvanların zamansız ötmeleri ölüm habercisi olarak yorumlanır.

18- Uzun süre hasta olan hastanın birden iyileşmesi ölüm habercisi, ölüm öncesi hoşluk olarak yorumlanır.

2- Ölümden Kaçınma İşlemleri:

Tekirdağ'da ölümü hatırlatan, ölüme ön belirti sayılan yerine getirilmediğinde ölüm getireceğine inanılan bir takım işlemler ve davranışlar vardır. Başlıcalarını şöylece sıralayabiliriz.

1- Ölü evinde yemekler dökülür, su dolu kaplar boşaltılır.

2- Ölü yıkandıktan sonra su ısıtılan kazan ters çevrilir.

3- Ölü suyunu ısıtan ateş su dökülerek söndürülmez : Kendi halinde sönmesi beklenir.

4- Mezarlık dönüşü geri bakılmaz.

5- Makasın ağzı açıksa kapatılır, ayakkabılar ters dönmüşse düzeltilir.

6- Çocuk geri geri giderse durdurulur, hayra yorulmaz.

7- Bir evden arka arkaya iki ölü çıkarsa üçüncü ölüm olmaması için kurban kesilir.

8- Ölüm cumartesi günü olduysa bir yıla kadar ikinci ölüm olmasın diye kurban kesilir.

Ölüm Sırası

1- Ölümün Duyurulması:

Ölüm duyulunca komşular ölü evinde toplanarak ölenin yakınlarının acıları paylaşırlar. Ölüm uzaktaki akraba ve yakınlarla duyurulur. Son yıllarda belediye hoparlörüyle duyurulur. Camide selâsı verilir. Eskiden ölümü duyurmak için tellal bağırtılmış. Ölüm sonrası ölünün ayakkabıları sokak kapısının önüne konur. Bunu görenler evde ölü olduğunu anlarlar. Ayakkabılar biri alıncaya kadar durur.

2- Ölüm Anı:

Bir kişinin öleceği anlaşıldığı zaman sağ tarafa çevrilir. Kuran okunur. Hastaya tövbe getirilir, tekbir alınır, ezan verilir. Ağzına sık sık pamukla zenzem suyu verilir. Hasta ölünce, çenesi çekilir, tülbentle sıkılır. Elbiseleri çıkartılıp yere temiz bir yatağa yatırılır. Göz kapakları kapatılır. Üzerine temiz bir örtü örtülür. Başı kible yönüne çevrilir. Eller göbek üstüne konur. Ölünün karnının üstüne, içine şeytan girmesin, ardından birini götürmesin, şişmesin diye bıçak, demir, makas vb. konur. Ruhu, Azrail çıksın, melekler girsin diye pencereler açılır. Ayak başparmakları birbirine bağlanır. Takma dişleri varsa alınır. Ölüm anında ayak ucunda ezan okunur. Ölünün bütün çamaşırları yıkanır fakire verilir.

3- Ölünün Gömülmeye Hazırlanışı:

Ölüyü gömme için gerek dini gerekse geleneksel bakımdan hazırlıklar yapılır. Bu hazırlık üç önemli işlemde oluşur, 1)Yıkama 2) Kefenleme 3) Cenaze namazı. Her üç işlemin çevresinde dinsel olayların yanı sıra geleneksel âdet ve inanmalar da kümelenmekte bunlar çoğu zaman da ön plana geçmektedir. Ölüyü yıkayıcılar yıkar. Son yıllarda ölüler gasilhanelerde yıkanmaktadır. Gasilhanelerin olmadığı yerlerde genellikle bahçede bir yıkama yeri yapılır.

Tekirdağ'da ölü yıkama sırasında değişik âdetler vardır. Bir kaçını sıralayalım. Ölü yıkanırken ayak ucuna bir fincan tuz, bir tas un konur. Eğer ölü yaralanarak öldüyse yıkandıktan sonra yanına 40 adet çörekotu konur. Gözlerine ve parmak aralarına pamuk, buhur konur. Kefen bıçakla biçilir. Ölünün yıkandığı yere ışık ve ibrik konur. Bazı köylerde ölen kişi erkekse şapkası, kadınsa eşarbi ocakta yakılır, bunun külü yıkama suyuna atılır. Tütsü yakılır.

Ölünün kefenlenme işlemi İslam geleneğine göre yapılır. Kefenlendikten sonra tabuta konularak cenaze namazının kılınacağı yere götürülerek musalla taşına konur. Cenaze namazı kılınır. Mezarlığa götürülerek gömülür.

C- Ölüm Sonrası

Tekirdağ'da ölenin dinsel törenle ve yemekle anıldığı belli günler vardır. Bunlar kırkıncı ve elli ikinci günleriyle, yıldır. Az olmakla birlikte

üçü ve yedisi de anılır. Belirli sayılarla karşılanan bu tür günler, söz konusu sayılara kazandırılmış olan dinsel, büyüsel ve geleneksel niteliklerden dolayı önemsenmişler, giderek bir takım âdetlerin bünyelerine ana öge olarak yerleşmişlerdir (Örnek, 1995:220). Ölümden sonra kırkıncı günde mevlit okutulur, hatim indirilir, yasin okunur. Bazı köylerde ölünün kırkıncı gününde 41 taş okunur. Bu taşlar mezarına konur. Servi ağacı dikilir. 52.gün mevlit okutulur. Yasin okunur. Ölü yemeği ölenin ruhu ve canı için verilir. Bunlar bir yanıyla törenseldir. Dinsel kural ve işlemlerin yanı sıra geleneksel olanların da yerine l getirilmesi beklenir. Tekirdağ Taşumurca köyünde ölü yemeği ölü gömüldükten sonra mezarlıkta yenir. Mezarlığı gelip törene katılanlar için sofrta kurulur. Yiyecekler peynir, helva ve ekmeftir.

Tekirdağ'da ölünün arkasından yas tutulur. Bu süreyi dinsel, geleneksel ve toplumsal etmenler belirler. Yas ölenin yakınlığına ölüm biçimine, yaşına, ölümün sıralı olup olmamasına ve başsağılığına gelenlere göre belirlenir. Baş sağılığına gelindiğı sürece ölünün yakınları eski düzenlerine dönmezler. Bu süre içinde bazı şeylerden kaçınılır. Bunlardan bir kaçını şöylece sıralayabiliriz. Renkli süslü giysiler giyilmez, eğlencelere katılılmaz. Makyaj yapılmaz. Varsa düğün sünnet, nişan ertelenir veya törensiz yapılır. Yasta evde beklenir. Ölünün ardından şerbet yapılır, para dağıtılır.

1- Ölümle İlgili Dinsel, Büyüsel Âdetler, İnanmalar ve İşlemler

Bütün Türkiye'de olduğı gibi Tekirdağ'da da ölüm öncesinden başlayıp ölüm sonrasına kadar uzayan aşamalar içerisinde uygulanan dinsel, ritüel ve büyüsel içerikli bir çok âdet işlem ve pratik vardır. Bir kaç örnek verelim.

1- Ölünün gömüldüğü ilk gece lokma, helva vb. yapılır, komşulara dağıtılır.

2- Bir evde ölüm olduğunda o gün dışarıya çöp atılmaz, çocuk uyutulmaz.

3- Ölü gömülene kadar evde yalnız bırakılmaz bir kişi onu bekler.

4- Ölü olan evde ve komşularında bütün sular dökülür.

5- Ölünün yıkandığı yerde yedi gece mum yakılır.

6- Ölünün öldüğü yerde 7 gece Kur'an okutulur.

7- Ölen kişinin ardından yere çivi çakılır.

8- Ölünün yıkanmasına yardım edenlerden helal etmeleri istenir.

9- Ölü gömüldükten sonra komşulara hayır için pide ve peksimet dağıtılır.

10- Tabut geçtikten sonra yüz yıkanır.

11- Ölen kimsenin mezarına 3 sabah gün doğmadan su dökülür . Mezardan arkaya bakmadan dönülür.

12- Ölen kişinin evinde 7 gece lamba, mum yakılır. Mum, un dolu tabağın içine konur.

13- Ölünün yıkandığı yerde hayvan otlatılmaz.

14- Ölen kişiyi elbiseleri fakir kimselere dağıtılır.

15- Ölü için okutulan Kur'anı dinlemeye gelenlere lokma ve helva verilir.

16- Ölünün arkasından çok ağlanırsa, akan gözyaşlarının ölünün mezarında göl olup ölüyü rahat ettirmeyeceğine inanılır.

17- Ölünün yıkanma suyunun üzerinden kedi atlatılmaz. Eğer kedi atlarsa ölünün cadı olacağına inanılır. Ölünün üzerinden atlanmaz.

18- Cenaze geçerken tırnaklar saklanır.

19- İlk kırk gecede ölünün öldüğü odada kelebek görülürse ölünün ruhunun dolaştığına inanılır.

20- Ölü evinden dışarı sıcak kül atılmaz.

21- Ölüm anında gözler açık kalırsa, bir hasretine kavuşmadığına inanılır.

22- Ölüm anında kişinin ağzından yeşil bir duman çıktığına inanılır.

23- Ölüm anında hastanın susuz kalmamasını dikkat edilir. Aksi halde şeytanın suya karşılık hastanın imanını alacağına inanılır.

Sonuç:

İnsan hayatının başlıca üç önemli geçiş dönemi olan doğum, evlenme ve ölümle ilgili Tekirdağ'da bir çok inanç, âdet, töre, tören, dinsel ve büyüsel özlü pratik kümelenmiştir. Bunlar Tekirdağ kültürüne göre şekillenmişlerdir. Bütün bunlardan amaç kişinin bu geçiş dönemindeki durumunu belirlemek, kutsamak kişiyi varolduğuna inanılan tehlike ve zararlı etkilerden korumaktır. Geçiş dönemi inanmalarının eski Türk kültürüyle bağları vardır. Türk kültürü, İslami kültür dairesine girildikten sonra bir bölümü aynen yaşatılmış, bir bölümü İslami kültürde yeniden yapılanmıştır. Tekirdağ'da bu etkilere ek olarak ortak Balkan kültürünün izlerini de görüyoruz. Bir çok eski ritüel işlevini kaybetmiş âdet olarak sürdürülmektedir.

Tekirdağ geçiş dönemleriyle ilgili inanç, inanma ve pratikleri yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş belli kalıpları olan bir bütündür. Bunlarda Tekirdağ insanının düşünce yapısını, kültürünün sergilenişini değerlerini, dinamiklerini, dünyaya bakışını görüyoruz. Bütün Türkiye ve Türklük dünyasını içine alacak karşılaştırmalı bir çalışmaya bir yönüyle kaynaklık etmesi amacıyla bu incelemeyi ortaya koymaya çalıştık.

Kaynak Kişiler

- k-1- Zehra Aydın, Hayrabolu, 1912, Öğrenimi yok, Delibedir Köyü, Tekirdağ.
- k-2- Meliha Ayar, 1928 Öğrenimi yok, Osmanlı Köyü, Tekirdağ.
- k-3- Hayret Akça, 1940, İlkokul, Osmanlı Köyü, Tekirdağ.
- k-4- Fahrettin Ateş , 1948, İlkokul, Bıyıklı köyü, Tekirdağ.
- k-5- Fatma Akgün, 1935, İlkokul, Kaşıkçı Köyü, Tekirdağ
- k-6- Şerife Atay, 1319, Öğrenimi yok, Tekirdağ.
- k-7- Şaziye Artun, 1324, Ortaokul, Tekirdağ
- k-8- Sabiha Akdemir, 1928, İlkokul, Tekirdağ.
- k-9- Asiye Akıntürk, 1952, İlkokul, Şarköy, Tekirdağ
- k-10- Güher Apaydın, 1912, İlkokul, Gözsüz Köyü, Tekirdağ
- k-11- Aliye Biler, 1924, Öğrenimi yok, Malkara, Tekirdağ
- k-12- Sevgi Başol, 1948, İlkokul, Karakarlı, Tekirdağ
- k-13- Tenzile Buğu, 1910, Öğrenimi yok, Işıklar Köyü, Tekirdağ
- k-14- Aliye Biler , 1338, İlkokul, Seymenli, Tekirdağ.
- k-15- Fatma Başkır, 1905, İlkokul, Yukarıkılıçlı, Tekirdağ
- k-16- Pakize Baym, 1910, öğrenimi yok, Saray, Tekirdağ.
- k-17- Şerife Boyalı, 1921, İlkokul, Tekirdağ
- k-18- Zeliha Çakır 1933, İlkokul, Arzulu Köyü, Tekirdağ
- k-19- Zehra Çavdar, 1912, İlkokul, Muratlı, Tekirdağ
- k-20- Emine Çantalı, 1927, ilkokul, Karahalil, Tekirdağ
- k-21- Emine Çoban, 1911, İlkokul, Tekirdağ
- k-22- Lütfiye Doğan, 1918, İlkokul, Tekirdağ
- k-23- Fatma Eren, 1916, İlkokul, Yurtbekler, Tekirdağ
- k-24- Hatice Güngör, 1915, İlkokul, Arzulu, Tekirdağ

KAYNAKÇA

- Ana Britannica, Töre maddesi cilt, 21, s.139
- Balaman, Ali Rıza Gelenekler, Töre ve Törenler,
- Figlalı, Ethem Ruhi;1994, Geçmişten Günümüze Alevilik Bektaşilik, Ankara
- Gelişim Alfabetik Gençlik Ansiklopedisi, Gelenek Maddesi, Cilt IV.
- Gülensoy, Tuncer;1994, Türklerde Ad Verme Geleneği Ve Hektor, Millî Folklor Dergisi, Yaz.22,
- İnan, Abdulkadir; 1976, Eski Türk Dini, İstanbul
- İnan, Abdulkadir; 1954, Tarihte Şamanizm, T.D.K. Basımevi Ankara
- İslam Ansiklopedisi, Âdet Maddesi, Cilt I. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
- Kalafat, Yaşar; 1994, Orta Toroslar ve Makedonya Yörükleri Halk İnanışları Karşılaştırması, Türk Dünyası Folklor Dergisi, sayı 24,
- Kalafat, Yaşar;1990, Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri, Ankara
- Ögel, Bahaddin;1971, Türk Kültürünün Gelişme Çağları, İstanbul
- Ögel, Bahaeddin; Türk Mitolojisi, Cilt I
- Örnek, Sedat Veyis;1995, Türk Halk Bilimi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Örnek, Sedat Veyis;1979, Anadolu Folklorunda Ölüm, AÜDTCF Yayınları, Ankara
- Tanyol, Cahit; 1970, Sosyolojik Açıdan Din, Ahlak, Laiklik ve Politika Üzerine Diyaloglar, İstanbul
- Turan, Osman;1953, Selçuklu Türkiyesinde Din Tarihine ait bir kaynak, Köprülü Armağanı,
- Turan, Şerafettin;1990, Türk Kültür Tarihi, Bilgi Yayınevi, Ankara.